

Nr 243.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 26 § 1, 3 och 4 mom. och om tillägg till 42 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin; given Stockholms slott den 9 maj 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 26 § 1, 3 och 4 mom. och om tillägg till 42 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 26 § 1, 3 och 4 mom. och om tillägg till 42 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

Häriigenom förordnas, att 26 § 1, 3 och 4 mom. av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skola erhålla följande ändrade lydelse och att till 42 § av samma förordning skall fogas ett nytt, fjärde, moment av den lydelse nedan angives:

26 §.

1. Brännvin må till riket införas blott av den, som erhållit rätt till utminutering av brännvin eller av den, som visar sig äga rätt till partihandel med brännvin och tillika av kontrollstyrelsen enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, erhållit tillstånd att införa brännvin till riket; dock må även annan, som hos kontrollstyrelsen styrkt sig utöva partihandel med brännvin, mot företeende av kontrollstyrelsens bevis härom upplägga brännvin å tullnederlag eller transitupplag ävensom omedelbart transitförsända sådan vara, allt på sätt i tullstadgan är föreskrivet.

3. Brännvin må icke från tullverket utlämnas annorledes än mot kvitto, utfärdat av den, som enligt 1 mom. äger rätt till riket införa brännvin, dock att brännvin, som från utlandet inkommit till bolag, vilket jämlikt 12 eller 14 § fått övertaga all utminutering av brännvin inom kommun, må mot kvitto utlämnas till den, som visar sig hava erhållit bolagets medgivande därtill.

4. Utan hinder av vad i denna paragraf stadgas må

a) brännvin till riket införas av den, som enligt särskilt stadgande äger åtnjuta tullfrihet för från utlandet inkommande varor,

b) prov på brännvin i vanlig ordning till riket införas av vederbörligen legitimerad handelsresande ävensom av den, som enligt 1 mom.

här ovan är berättigad att upplägga brännvin på tullnederlag eller transitupplag,

c) resande, som ankommit från utrikes ort, för eget bruk mot erläggande av stadgad tull införa brännvin intill viss mindre, i tullförfattningarna angiven myckenhet,

d) till skeppsproviant hänförligt brännvin behandlas på sätt i tullförfattningarna finnes stadgat; dock må brännvin, som förtullats såsom överskott av skeppsproviant, icke från fartyg ilandföras,

e) brännvin uppläggas på provianteringsfrilager, på sätt i särskild författning är stadgat; dock må å provianteringsfrilager upplagt brännvin icke, utan tillstånd av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall, disponeras annorledes än till fartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning.

42 §.

4. Den, som i strid mot stadgandet i 26 § 4 mom. disponerar å provianteringsfrilager upplagt brännvin annorledes än till fartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning, böte från och med tio till och med ettusen kronor.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Den, som jämlikt 26 § 1 mom. av kontrollstyrelsen erhållit tillstånd att införa brännvin till riket, må, så länge förordning om spirituosaaccis är gällande, försälja brännvin endast till sådant bolag, som omförmäles i 12 eller 14 § i förordningen angående försäljning av brännvin, eller till innehavare av sådan utminuteringsrättighet, som jämlikt 17 § 2 mom. i sistnämnda förordning av brännvinsförsäljningsbolag överlåtits.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
 Statsråden: HASSELROT,
 VON SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

— — — — —
 Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten yttrade vidare:

I gemensam underdånig skrivelse den 18 april 1916 hava generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen hemställt om avlåtande till riksdagen av proposition med förslag till ändrad lydelse av 26 och 42 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin. Till stöd härför hava ämbetsverken anfört följande:

Generaltullstyrelsens och kontrollstyrelsens förslag till ändrad lydelse av 26 och 42 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen.

»Genom förordningen den 8 juni 1915 om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin har i sistnämnda förordning införts under 26 § ett stadgande av innehåll, att brännvin må till riket införas blott av den, som visar sig äga rätt att försälja brännvin. Enligt 1 § i brännvinsförsäljningsförordningen, sådan paragrafen lyder enligt förordningen den 25 september 1914, delas försäljning av brännvin i partihandel och detaljhandel. Med

partihandel förstas försäljning till den, vilken äger tillverka brännvin eller innehar rättighet till detaljhandel därmed, så ock försäljning i belopp om minst 250 liter till den, som till avsalu bedriver rening av brännvin. All annan handel är detaljhandel. Sådan handel må äga rum antingen till avhämtning (utminutering) eller till förtäring på stället (utskänkning).

Härav torde framgå, att införselrätten icke bundits allenast vid rättighet att bedriva detaljhandel med brännvin utan kan utövas jämväl av den, som visar sig äga rätt till partihandel med brännvin.

Emellertid saknas i brännvinsförsäljningsförordningen bestämmelser om, huruledes partihandelsrättighet skall förvärfvas och utövas, under det att utförliga föreskrifter finnas meddelade i fråga om upplåtande och bedrivande av detaljhandelsrörelse. Saknaden av bestämmelser i fråga om partihandel med brännvin har föranlett, att envar, som till handelsregistret gjort anmälan därom, att han ämnar idka partihandel med brännvin, också ansetts berättigad att utöva sådan handel. Partihandelsrättighet med brännvin skulle sålunda vara en sådan allmän handelsrättighet, som faller under näringsfrihetsförordningens föreskrifter. Huruvida denna uppfattning är överensstämmande med näringsfrihetsförordningen, anse generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen ej erforderligt att i detta sammanhang avgöra, men styrelserna vilja dock erinra därom, att frågan kan anses tvistig, enär det i näringsfrihetsförordningens § 8 föreskrives, att vad genom 1 § av samma förordning är stadgat om rättighet att idka handel eller annat näringsfång icke äger tillämpning å tillverkning eller försäljning av brännvin samt handel med andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

På grund av den hittills allmänt antagna uppfattningen av rättighet till partihandel med brännvin såsom en allmän handelsrättighet har införselrätt av tullmyndigheterna lämnats envar, som uppvisat intyg, att han till handelsregistret gjort anmälan därom, att han ämnar idka partihandel med brännvin. Enär emellertid var och en, som har god frejd samt råder över sig själv och sin egendom, kan göra dylik anmälan och erhålla intyg därom, följer härav, att antalet införselberättigade kan bliva praktiskt sett obegränsat. Denna olägenhet torde emellertid vara av mindre betydelse i jämförelse med den, att det saknas bestämmelser, som garantera, att partihandelsrättigheten utövas allenast på det sätt, som finnes angivet i brännvinsförsäljningsförordningens ovan anförda 1 §. Då nämligen snart sagt vem som helst kan på grund av anmälan, att han ämnar idka partihandel med brännvin, till riket införa brännvin, kan det befaras, att bland dem, som anmält sig såsom partihandlare med brännvin, skola finnas personer, som använda sin införselrätt till att antingen förse sig för eget behov eller tillhandagå andra med anskaffande av brännvin. Dylika omständigheter kunna icke annat än menligt inverka på det syfte, som ligger till grund för tillkomsten av införselbestämmelserna i 26 §, och ur denna synpunkt är enligt styrelsernas mening en ändring av ifrågakvarande bestämmelser erforderlig.

De ovan uttalade farhågorna, att den vidsträckta införselrätt, som är medgiven dem, som uppgiva sig idka partihandel med brännvin, skall missbrukas, bekräftas av erfarenheten under den korta tid, som de nya införselbestämmelserna varit i kraft eller från och med den 1 januari 1916. Helt nyligen har en person i Stockholm blivit ställd till ansvar för bedrivande av olaga utminutering i mycket stor utsträckning; denne person innehade intyg från överståthållarämbetet, att han

till handelsregistret anmält sig ämna idka partihandel med brännvin. Från trovärdig person i Göteborg har anmälts för kontrollstyrelsen, att därstädes personer, som anmält sig ämna idka partihandel med brännvin, från utlandet infört brännvin och försålt detsamma till enskilda personer. I regel är det icke möjligt för åklagarmakten att inskrida mot ett dylikt olagligt förfarande, enär detta undandraget sig uppmärksamheten; det är endast de mera uppenbara fallen, som föranleda åtal. Någon möjlighet att förhindra ifrågavarande överträdelse av gällande lagstiftning föreligger icke, då, såsom förut framhållits, partihandel med brännvin är undandragen varje kontroll, ja, vederbörande myndigheter, som hava till uppgift att kontrollera brännvinsförsäljningen, kunna icke ens veta, vilka personer äro berättigade att idka dylik handel.

Styrelserna vilja nu övergå till att angiva, i vilka avseenden bestämmelserna i 26 § brännvinsförsäljningsförordningen böra ändras, för att syftet med ifrågavarande bestämmelser skall ernås och förut angivna betydande olägenheter skola förebyggas.

De, som äga rätt att enbart idka partihandel med brännvin, kunna uppdelas i två huvudgrupper, nämligen dels de, som driva partihandel med inhemskt brännvin, dels de, som driva partihandel med från utlandet infört brännvin. Till den första gruppen äro att räkna de, som tillverka brännvin, och de, som till avsalu bedriva rening av brännvin. Enär dessa (brännvinstillverkare och reningsverk) enligt bestämmelsen i 1 § av brännvinsförsäljningsförordningen, med det undantag, som finnes angivet i 5 mom. av denna paragraf, icke kunna försälja till andra än brännvinstillverkare eller den, som till avsalu bedriver rening av brännvin eller som innehar rättighet till detaljhandel därmed, följer härav, att personer, som icke äro att hänföra till den första gruppen, icke kunna bedriva partihandel med inhemskt brännvin. De, som till handelsregistret anmält sig ämna idka partihandel med brännvin, men som icke äro brännvinstillverkare eller innehavare av reningsverk, äro alltså faktiskt hänvisade att allenast handla med utländskt brännvin; och dylikt brännvin få de allenast sälja till innehavare av rättighet till detaljhandel samt till brännvinstillverkare och innehavare av reningsverk.

Någon rätt till införsel av utländskt brännvin för den, som äger tillverka brännvin, är enligt styrelsernas mening icke erforderlig. Ej heller torde en dylik införselrätt vara behöfelig för den, som till avsalu bedriver rening av brännvin.

Vidkommande därefter dem, som driva partihandel med utländskt brännvin, har den nu medgivna rättigheten, att brännvin av partihandlare själv får förtullas och uppläggas inom landet, föranlett förut angivna missförhållanden. Denna rättighet torde emellertid icke vara erforderlig för utövande av partihandel av här avsett slag. De, som idka partihandel med utländskt brännvin, äro nämligen att anse som ombud för utländska handelshus. De upptaga hos svenska detaljhandlare order på varor, vilka order de vidare befordra till de utländska handlandena, och dessa senare försända varorna direkt till de svenska detaljhandlarna, eller också uttaga de ifrågavarande ombuden varorna från tullnederlag för att försända dem till detaljhandlare. Emellertid synes uttagandet från nederlaget, resp. förtullandet, av varan kunna ombesörjas av den detaljhandlare, till vilken försäljningen ägt rum, därigenom att varan av partihandlaren överlåtes på honom (77 och 100 §§ av tullstadgan). Med hänsyn härtill, synas de berättigade anspråk, som en partihandlare, det vill säga ett ombud för ett utländskt handelshus, tilläventyrs kan framställa på

att få driva sin rörelse såsom hittills, kunna tillgodoses därigenom att partihandlare få rättighet att upplägga varor på tullnederlag. Då något skäl ej heller kan anföras för att förbjuda dylik handlande att upplägga varor på transitupplag eller tjäna som mellanhand vid omedelbar transitering av varor, torde det jämväl böra medgivas partihandlare att upplägga brännvin på transitupplag eller omedelbart transittförsända detsamma.

För att kunna bedriva sin försäljning till detaljhandlare torde emellertid en partihandlare vara i behov av att såsom prover inom landet disponera smärre partier av de slag av brännvin, som han har för avsikt att försälja. Detta torde kunna tillgodoses genom att partihandlare likställas med sådana legitimerade handelsresande, varom förmåles i 26 § 4 mom. b) av brännvinsförsäljningsförordningen.

Enligt gällande bestämmelser äger envar detaljhandlare införselrätt, sålunda icke allenast de, som fått rättighet att utminutera brännvin, utan även de, som äro berättigade att utskänka brännvin. Det stora flertalet av dem, som erhållit rätt till utskänkning av brännvin, nämligen de, som på grund av överlåtelse av rättighet, jämlikt 17 § brännvinsförsäljningsförordningen, utöva utskänkningsrörelse, äro emellertid med hänsyn till bestämmelser i överlåtelsekontrakten förhindrade att i och för sin rörelse införa brännvin. Allenast de, som utöva utskänkning på grund av 10 § och 14 § 2 mom. brännvinsförsäljningsförordningen (privilegierade gästgiveriägare och innehavare av rättigheter, inropade på auktion) samt vidare de, som jämlikt 16 § brännvinsförsäljningsförordningen fått till sig upplåten så kallad tillfällig utskänkningsrättighet, hava sålunda numera frihet att själva införa brännvin till riket. Då ifrågavarande rättigheter äro fåtaliga och den på grund av desamma utövade rörelsen ej är av någon större omfattning, synes det ej vara behöfligt att för innehavarna av dessa rättigheter behålla en införselrätt, som innehavarna av de mera betydande utskänkningsrättigheterna faktiskt icke äga. Innehavare av de rättigheter, varom här är fråga, torde också så gott som uteslutande inköpa sitt behov av brännvin från bolag eller innehavare av överlåten utminuteringsrättighet. Med hänsyn till nu framhållna omständigheter hava styrelserna ansett, att införselrätten bör förbehållas den, som erhållit rättighet att utminutera brännvin.

Denna begränsning av rätten att införa brännvin skulle emellertid föranleda en betydande inskränkning i rätten att upplägga vissa slag av brännvin å sådant provianteringsfrilager, som avses i nämnda förordningen den 15 november 1912 om provianteringsfrilager och den därpå grundade nämnda kungörelsen av samma dag med vissa föreskrifter angående rättighet att hålla dylikt frilager. För sådan innehavare av provianteringsfrilagersrätt, som icke erhållit rätt till utminutering av brännvin, skulle ju detta kunna få en förlamande inverkan på hans affärsrörelse, om den omständigheten, att han icke kunde från sitt frilager till fartyg, som anlidade honom för proviantering, utlämna brännvin, föranledde, att fartyget för provianteringen i dess helhet i stället vände sig till annan, eventuellt utländsk handlande, vilken kunde leverera *alla* de varor, som önskades.

På grund härav hava ämbetsverken ansett sig böra förorda intagande i 26 § 4 mom. av ett nytt stycke e) angående rätt att å provianteringsfrilager upplägga brännvin. Uttagningen från sådant frilager av brännvin bör emellertid i regel helt begränsas till proviantering av fartyg, enär innehavare av provianteringsfrilagersrätt ej bör sättas i bättre ställning än partihandlare, vars möjlighet att disponera över brännvin inom landet man genom de ovan förordade förändrade bestämmelserna just

avsett att förhindra, samt provianteringsfrilagersrätten eljest skulle kunna missbrukas för kringgående av dessa bestämmelser. Dock torde böra inrymmas möjlighet för Eders Kungl. Maj:t att medgiva undantag härifrån i särskilda fall, till exempel om sådant är erforderligt för realisering av inneliggande lager, då en affärsverksamhet av ifrågavarande slag skall upphöra och dylikt.

I sammanhang härmed bör även bland ansvarsbestämmelserna i 42 § intagas stadgande om påföljd för överträdelse av förbudet att inom landet disponera över brännvin, upplagt på provianteringsfrilager. Sådan påföljd synes böra inskränkas till böter och ej innefatta beslag, på grund därav att, då upptäckt av överträdelsen väl i allmänhet icke torde kunna ske tidigare än vid vederbörlig kvartalsredovisning, någon möjlighet till beslag i regel icke lär förefinnas.

Beträffande de härav föranledda förändringarna i nådiga kungörelsen den 15 november 1912 med vissa föreskrifter angående rättighet att hålla provianteringsfrilager hänvisas till särskild framställning denna dag från generaltullstyrelsen.»

I anslutning till vad sålunda anförts hemställde ämbetsverken, att Eders Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition med förslag till ändrad lydelse av 26 och 42 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin av nedanstående innehåll:

26 §.

1. Brännvin må till riket införas blott av den, som erhållit rätt till utminutering av brännvin; dock må den, som hos kontrollstyrelsen styrkt sig utöva partihandel med brännvin, mot företeende av kontrollstyrelsens bevis härom upplägga brännvin å tullnederlag eller transitupplag ävensom omedelbart transitförsända sådan vara, allt på sätt i tullstadgan är föreskrivet.

2. Vid varje tullplats — — — — —
— — — — — kontrollstyrelsen.

3. Brännvin må icke från tullverket utlämnas annorledes än mot kvitto, utfärdat av den, som erhållit rätt till utminutering av brännvin, dock att brännvin, som från utlandet inkommit till bolag, vilket jämlikt 12 eller 14 § fått övertaga all utminutering av brännvin inom kommun, må mot kvitto utlämnas till den, som visar sig hava erhållit bolagets medgivande därtill.

4. Utan hinder av vad i denna paragraf stadgas må

a) — — — — —
b) prov på brännvin i vanlig ordning till riket införas av vederbörligen legitimerad handelsresande ävensom av den, som enligt 1 mom. här ovan är berättigad att upplägga brännvin på tullnederlag eller transitupplag,

c) — — — — —

d) — — — — —

e) brännvin uppläggas å provianteringsfrilager, på sätt i särskild författning är stadgat; dock må å provianteringsfrilager upplagt brännvin icke, utan tillstånd av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall, disponeras annorledes än till fartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning.

5. Angående införsel — — — — —
— — — — — av Kungl. Maj:t.

6. Med från utlandet — — — — —
— — — — — Kungl. Maj:t förordnar.

42 §.

1. — — — — —
2. — — — — —
3. — — — — —

4. Den, som i strid mot stadgandet i 26 § 4 mom. disponerar å provianteringsfrilager upplagt brännvin annorledes än till fartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning, böte från och med tio till och med ettusen kronor.

Denna förordning träder genast i kraft; dock må innehavare av utskänkningsrättighet intill utgången av år 1916 äga till riket införa brännvin.

På grund av nådig remiss har kommerskollegium avgivit utlåtande i ärendet och därvid huvudsakligen anfört:

»I kontrollstyrelsens och generaltullstyrelsens utlåtande har framhållits, att importförbudet skulle menligt beröra de partihandlare, som äro att anse som agenter för utländska handelshus, och hava till undvikande härav föreslagits vissa bestämmelser om rätt för partihandlare att upplägga brännvin å tullnederlag eller transitupplag ävensom att importera prover. Beträffande dessa bestämmelser har ifrån agenthåll framhållits, att de likväl skulle vålla vissa olägenheter i agentverksamheten, varjämte uttryckts farhågor för att ifrågavarande bestämmelser skulle föranleda anmärkningar från utländskt, särskilt franskt håll. Kollegium, som med hänsyn till den knappa tiden icke haft tillfälle ingå i närmare prövning av i vad mån dessa farhågor kunna antagas vara berättigade, finner de från agenthåll anförda olägenheterna i övrigt icke vara av den art, att de torde behöva hindra förslaget genomförande.

*Kommerskollegii
utlåtande.*

I skrivelsen beröras däremot icke de partihandlare, vilka icke äro ombud för utländska handelshus och vilka driva sin partihandel till väsentlig del i sammanhang med försäkring och annan beredning av importerad sprit samt med punsch-tillverkning. Det har emellertid från de i ärendet hörda representanterna för spirituosahandlandena med största iver framhållits, att ett dylikt importförbud skulle i högsta grad skada för att icke säga omöjliggöra varje självständig, d. v. s. icke i förening med detaljhandel driven partihandel. De självständiga partihandlarna skulle efter importförbudet icke kunna försäkra och bereda sin spirituosa och ej heller driva någon punsch-tillverkning. Med hänsyn till rörelsens art skulle den föreslagna rättigheten att upplägga brännvin å nederlag knappast heller bereda dem möjlighet att driva den för deras rörelse mindre betydande rena handelsverksamheten.

Det har uppgivits, att orsaken till att i förevarande förslag särskilda bestämmelser icke lämnats beträffande dessa partihandlare legat huvudsakligen däri, att importförbudet ansetts icke hava någon väsentlig inverkan på möjligheten att driva sådan självständig partihandelsrörelse. Det skulle nämligen på grund av redan gällande bestämmelser vara omöjligt att för sådan rörelse erhålla erforderlig inhemsk sprit, såvida rörelsen icke dreves av person, som jämväl ägde detaljhandelsrätt, och vore det icke möjligt att driva sådan rörelse enbart med importerad sprit. I

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 218 häft. (Nr 243.)

anledning härav vill kollegium erinra om att enligt bestämmelserna i brännvinsförsäljningsförrordningen § 1 mom. 5 samt kungl. kungörelsen den 25 september 1914 § 2 f) försäljning av sprit, innehållande minst 85 volymprocent alkohol, får ske bland annat till för pålitlighet känd person, som medelst inom de sex senaste månaderna av kommerskollegium utfärdat intyg styrker, att han för industriellt ändamål behöver tillgång till sprit. Sådana intyg hava av kollegium utlämnats till personer, som använt sprit till förskäring av viner och torde därför sannolikt, om sådant begäres, dylikt intyg komma att utlämnas till den, som önskar driva punsch-tillverkning, och möjligen även till den, som önskar utöva annan beredning av spirituosa.

De självständiga partihandlarna torde sålunda icke vara utestängda från möjligheten att erhålla inhemsk sprit för spirituosaberedning.

Självständig partihandel drives för närvarande av en, sannolikt två firmor i Hälsingborg. Den huvudsakligaste partihandeln utövas dock för närvarande av personer, som jämväl äga rätt till detaljhandel. För sistnämnda partihandlare skulle importförbudet för närvarande icke hava annan olägenhet, än att de finge underkasta sig de bestämmelser rörande deras partihandel, som vederbörande spritbolag kunde finna lämpligt inrycka i deras kontrakt angående detaljhandelsrättigheten. Skulle emellertid vederbörande enskilda spritbolag finna ändamålsenligt att minska de överlåtna detaljhandelsrättigheterna eller att självt ensamt utöva detaljhandeln, skulle, om kontrollstyrelsens och generaltullstyrelsens förslag vunne tillämpning, detaljhandlaren samtidigt med detaljhandelsrättigheten förlora möjligheten att utöva partihandel.

Detta lär icke varit avsikten med bestämmelserna i brännvinsförsäljningsförrordningen. Tydligen har detta icke heller varit nykterhetskommitténs avsikt. Tvärtom synes nykterhetskommittén tänkt, att detaljhandlare, som berövades sin detaljhandelsrättighet, skulle erhålla en ersättning härför i möjligheten att driva partihandel. Kommittén uttalar härom i sitt betänkande nr V å sid. 160 följande.

’En lösning av frågan torde alltså kunna ske på det sätt, att det beredes möjlighet till inrättande av en partihandel för sådana finare spritdrycker, som för närvarande i åtskilliga städer försäljas av enskilda spirituosahandlande. Partihandlarné i spritdrycker skulle äga rätt att importera, bereda, lagra och förskära spritdrycker samt att försälja dem sins emellan och till bolag.’

Beträffande betydelsen av partihandeln anför nykterhetskommittén vidare, likaledes å sid. 160.

’Huvudskälet för denna uppdelning var sannolikt, att man ville inrikta de restriktiva åtgärderna mot den egentliga brännvinsförbrukningen såsom den mest ödeläggande för folkhälsan, men därjämte har säkerligen hänsyn även tagits till, att det för en rationell skötsel av den finare spirituosahandeln fordras större sakkunskap och varukännedom, än som för närvarande står bolagen till buds.’

Kommittén anför vidare.

’Den med denna handel (partihandeln) förenade beredningen och förskäringen synes tvärtom, såsom förut är nämnt, lämpa sig för enskild yrkesutövning. Och om sådan handlandes rätt att försälja begränsas att äga rum till annan innehavare av dylik rättighet i och för dennes rörelse samt till bolag, synes ur nykterhets-synpunkt, så länge rusdryckshandel över huvud är medgiven, intet vara att erinra mot att en dylik enskild verksamhet fortfarande tillåtes existera.’

Då nu en bestämmelse av det slag, kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen föreslagit, enligt kollegii förmenande, skulle hårt drabba, för att icke säga omöjliggöra all annan självständig partihandel med spirituosa, än den, som drives av ombud för utländska firmor, och något dylikt uppenbarligen icke varit avsett med författningsändringen, har kollegium uppgjort förslag till författningsändring, som synes kollegium kunna tillgodose nykterhetsintresset utan att skada den legitima partihandeln. Kollegium har därvid tänkt sig, att partihandeln ej skulle helt berövas importrätt, men att för sådan importrätt skulle erfordras tillstånd av kontrollstyrelsen. Då sättet för meddelandet av dylika tillstånd och de eventuella villkor, som kunna behöva föreskrivas för erhållande av sådana, t. ex. i avseende å särskild kontroll m. m., böra närmare regleras, vill kollegium föreslå, att bestämmelser härom fastställas av Eders Kungl. Maj:t.

Det synes kollegium icke föreligga anledning att på grund av kollegii ändringsförslag göra någon inskränkning i den av kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen föreslagna rättigheten för partihandlare att hava sprit på nederlag m. m.»

I anslutning till vad kollegium sålunda anført hemställde kollegium, som fann sig kunna lämna styrelsernas framställning i övrigt utan erinran, att 26 § 1 och 3 mom. får följande ändrade lydelse:

26 §.

1. Brännvin må till riket införas blott av den, som antingen erhållit rätt till utminutering av brännvin eller ock visar sig äga rätt till partihandel med brännvin och i senare fallet tillika av kontrollstyrelsen, enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, erhållit tillstånd att införa brännvin till riket; dock må även annan, som hos kontrollstyrelsen styrkt sig utöva partihandel med brännvin, mot företeende av kontrollstyrelsens bevis härom upplägga brännvin å tullnederlag eller transitupplag ävensom omedelbart transutförsända sådan vara, allt på sätt i tullstadgan är föreskrivet.

3. Brännvin må icke från tullverket utlämnas annorledes än mot kvitto, utfärdadt av den, som enligt mom. 1 äger rätt till riket införa brännvin, dock att brännvin, som från utlandet inkommit till bolag, vilket jämlikt 12 eller 14 § fått övertaga all utminutering av brännvin inom kommun, må mot kvitto utlämnas till den, som visar sig hava erhållit bolagets medgivande därtill.

Tillika har kommerskollegium överlämnat till kollegium inkomna framställningar i ärendet från representanter för den av den ifrågasatta lagstiftningen berörda näringsgrenen.

Med anledning av kommerskollegii berörda utlåtande har kontrollstyrelsen avgivit yttrande och därvid anført följande:

»I sitt över generaltullstyrelsens och kontrollstyrelsens förslag till ändring av 26 och 42 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen avgivna utlåtande har kommerskollegium anført, att styrelserna ej tagit hänsyn till de partihandlare, vilka icke äro ombud för utländska handelshus och vilka driva sin partihandel till väsentlig del i sammanhang med förskäring eller annan beredning av importerad sprit samt med punsch-tillverkning. Kollegium anser på anförda skäl, att en sådan författningsändring som den styrelserna föreslagit skulle hårt drabba för att icke säga omöjliggöra all annan självständig handel med spirituosa än den, som drives av ombud för utländska firmor.

*Kontroll-
styrelsens
yttrande.*

I anledning härav må till en början framhållas, att syftet med den av styrelserna föreslagna författningsändringen varit att förekomma vissa missförhållanden, som framträtt på grund därav, att okontrollerade partihandlare — praktiskt taget kan vilken som helst, som är berättigad utöva handel, bliva partihandlare — ägde rätt att till riket införa brännvin. För att nå detta syftemål hade styrelserna att välja mellan två vägar, nämligen antingen att föreslå införande i brännvinsförsäljningsförordningen av bestämmelser om koncessionerade partihandlare och begränsa importrätten till dessa eller ock att, utan att i övrigt rubba de nuvarande partihandlarnas hittillsvarande rättsliga ställning, begränsa deras importrätt på sådant sätt, att den icke kunde missbrukas. Valde man den förra vägen, måste man vidtaga ganska omfattande författningsändringar: sålunda var det erforderligt, bland annat, att dels omarbета 1 § i brännvinsförsäljningsförordningen, dels ock i samma förordning eller i en särskild författning införa bestämmelser av i huvudsak det innehåll, som nykterhetskommittén och sedermera Kungl. Maj:t i propositionen nr 242/1914 B föreslagit ifråga om utövande av och kontroll å partihandel. Styrelserna ansågo emellertid, att en dylik omarbetning av brännvinsförsäljningsförordningens bestämmelser i fråga om partihandeln skulle föra betydligt längre, än vad det föreliggande missförhållandet krävde, och draga med sig konsekvenser, som svårigen kunde överblickas. Styrelserna ansågo därför, att man borde under nuvarande förhållanden välja den väg, som åstadkom minsta rubbning i bestående förhållanden. Enligt styrelsernas förslag göres därför ingen ändring i fråga om partihandelsrättens förvärvande. Ej heller göres någon annan ändring i fråga om utövande av denna rätt, än att den, som enbart är partihandlare, ej själv får förtulla brännvin och hava dylik dryck till fri disposition inom landet. Vid utarbetande av förslaget utgingo styrelserna från den uppfattningen, att jämlikt 1 § 1 mom. i brännvinsförsäljningsförordningen den, som enbart är partihandlare, ej kan inom landet få inköpa brännvin och att sålunda dylik partihandlare ej kan bereda sådana drycker, som äro att hänföra till brännvin, utan allenast kan driva handel med importerat brännvin.

Kommerskollegium har emellertid gjort sig till tolk för en annan uppfattning och gjort gällande, att den, som önskar driva punschstillverkning, och möjligen även den, som önskar utöva annan beredning av spirituosa, skulle enligt bestämmelserna i 1 § 5 mom. brännvinsförsäljningsförordningen samt kungl. kungörelsen den 25 september 1914 2 § f) kunna erhålla intyg från kollegium för att inköpa sprit.

Kollegii ifrågavarande tolkning av de åberopade lagrummen är synnerligen märklig och skulle, om den vore riktig, utan tvivel öppna rum för ett missbruk av minst lika stor omfattning som det missbruk, mot vilket man nu velat ingripa genom den ifrågasatta ändringen av 26 § i brännvinsförsäljningsförordningen. I detta avseende må erinras, att kollegium lämnat intyg till personer, som använt sprit till förskäring av viner, och att, enligt vad som framkommit vid förhandlingar mellan kommerskollegium och kontrollstyrelsen, svårigheter mött vid behandlingen av frågor om dylika intyg. Ty dels hava icke några säkra garantier kunnat erhållas, att spriten användes i det uppgivna syftet, dels har icke kunnat avgöras, vad som rätteligen bör förstås med förskäring av viner. Skulle nu personer, som »önska» driva punschstillverkning eller i allmänhet beredning av spirituosa, hava möjlighet att inköpa sprit på grund av kommerskollegii intyg, skulle i ännu större omfattning, än vad det för närvarande är fallet i fråga om införseln av brännvin genom

partihandlare, kontrollmöjligheterna över brännvinsförsäljningen inskränkas. För såväl punschbrygd som beredning av brännvin behövas synnerligen enkla redskap, vadan det från denna synpunkt icke skulle vara förenat med någon svårighet att styrka, att man önskar bedriva brännvinsberedning. Blev det allenast känt, att kollegium ej ansåge hinder föreligga att bevilja intyg för inköp av sprit till dylik brännvinsberedning, skulle säkerligen åtskilliga personer anmäla sig till erhållande av dylika intyg. En ej ringa del av den sprit, som köptes på dylikt sätt, skulle utan tvivel komma att sippra ut till allmänheten, på alldeles samma sätt som från utlandet införd sprit, vid sidan av kontrollföreskrifterna, kommit allmänheten tillhanda genom partihandlare. Visserligen är olaga utminuterung belagd med straff, men då en okontrollerad partihandlares smygförsäljning av brännvin, vare sig det är tillverkat inom landet eller införd utifrån, är utomordentligt svår att upptäcka, är straffhotet ej tillräckligt avskräckande.

Det torde emellertid kunna ifrågasättas, om den av kollegium gjorda tolkningen av 1 § 5 mom. i brännvinsförsäljningsförordningen är riktig. I detta avseende må erinras om följande.

Beträffande sprit, avsedd att användas till andra ändamål än förtäring, torde bestämmelse därom hava införts i brännvinsförsäljningsförordningen första gången genom förordningen den 12 september 1910, vari föreskrevs, att det i 15 § 2 mom. av brännvinsförsäljningsförordningen stadgade förbudet mot beviljandet av rabatter icke skulle äga tillämpning, »då sprit, som innehåller minst 92 volymprocent alkohol, försäljes för tekniska och likartade ändamål.» Ifrågavarande bestämmelse tillkom på Kungl. Maj:ts förslag, efter det kontrollstyrelsen avgivit utlåtande i ärendet. Kungl. Maj:t avlät proposition i ämnet till 1910 års riksdag; och enligt det vid propositionen (nr 152) fogade utdrag ur statsrådsprotokollet anförde föredragande departementschefen till stöd för förslaget följande:

’Lika med nyssnämnda styrelse anser jag det icke kunna vara av behovet påkallat, att det uti ifrågavarande lagrum numera stadgade rabattförbud utsträcker att gälla även för innehavare av överlåten rätt till utminuterung av brännvin. De bägge av styrelsen föreslagna undantagen från detta allmänna förbud synas mig däremot väl motiverade, därvid jag särskilt betonar det synnerligen önskvärda däri, att sprit, som användes för tekniska eller likartade ändamål, måtte kunna erhållas för lägre pris än det, som i allmänhet ansetts nödvändigt för att, såsom aktiebolaget Göteborgssystemet påpekat, allmänheten ej må finna det förenligt med sin fördel att köpa ren sprit och genom dess utspädning bereda sig en prisbilligare dryck än brännvinet.’

Av departementschefens nu citerade yttrande synes framgå, att försäljning av sprit, varå rabatt beviljades, icke finge äga rum till förtäring ändamål och att i uttrycket »tekniska eller likartade ändamål» sålunda icke kunde inläggas den betydelsen, att spriten skulle få beredas till dryck.

I nykterhetskommitténs förslag till försäljningsförordning fanns i 3 § 2 mom. en bestämmelse av följande innehåll: »Angående försäljning av rusdrycker för vetenskapligt, tekniskt eller industriellt ändamål samt av vin för kyrkligt behov meddelas särskilda bestämmelser av Kungl. Maj:t.» Till stöd härför anförde kommittén:

’Då de närmare villkor, varunder utminuterung av rusdrycker enligt förslaget får äga rum, givetvis endast äro avsedda att gälla, då sådana drycker skola

användas till förtäring, har i detta mom. föreslagits, att särskilda bestämmelser om försäljning av rusdrycker för vetenskapligt, tekniskt eller industriellt ändamål samt av vin för kyrkligt behov skola meddelas av Kungl. Maj:t, därvid sådana stadganden i fråga om utlämnandet av dryckerna torde komma att utfärdas, att såvitt möjligt missbruk av desamma ej kan äga rum.

Partihandlares rätt att inköpa brännvin reglerades åter icke genom sagda 3 § 2 mom. i kommitténs förslag, utan genom 12 §, enligt vilken den, som äger tillverka rusdrycker eller rena brännvin, får försälja brännvin (resp. rusdrycker) till koncessionerad partihandlare. Härav torde den bestämda slutsatsen kunna dragas, att kommittén under bestämmelsen i 3 § 2 mom. i förslaget om försäljning av sprit för tekniska och industriella ändamål icke inbegrep försäljning av sprit för beredning av drycker, avsedda till förtäring.

Samma ståndpunkt som kommittén intager Kungl. Maj:t i det förslag till försäljningsförfordning, som framlades genom proposition nr 242/1914 B. I 10 § av nämnda förslag stadgas: »I avseende å försäljning av alkoholhaltiga drycker för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov gäller vad Konungen därom förordnat.» I 12 § av samma förslag stadgas däremot angående partihandlares inköp av brännvin på alldeles samma sätt som i kommittéförslaget.

Stadgandet i 1 § 5 mom. i brännvinsförsäljningsförfordningen infördes i densamma genom förordningen den 25 september 1914, sedan riksdagen bifallit det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts vid 1914 års senare riksdag genom propositionen nr 233. Ifrågavarande stadgande är med hänsyn till de ändamål, för vilka sprit skulle få försäljas, ordagrant lika med 10 § i det av Kungl. Maj:t genom den förut omnämnda propositionen nr 242 framställda förslag. Tilläggas bör, att, samtidigt med stadgandet i 1 § 5 mom. brännvinsförsäljningsförfordningen, infördes i 15 § 3 mom. (det förutvarande 2 mom. nedflyttades till 3 mom.) — i stället för den genom 1910 års förordning gällande bestämmelsen om undantag från rabattförbudet för försäljning av sprit, innehållande minst 92 volymprocent alkohol, för tekniska eller likartade ändamål — en bestämmelse, att rabattförbudet ej ägde tillämpning, »då sprit, som innehåller minst 85 volymprocent alkohol, försäljes för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov.» Angivandet av de ändamål, för vilka sprit finge utminuterats med rabatt, är sålunda ordagrant lika med bestämmelsen i 1 § 5 mom. brännvinsförsäljningsförfordningen. Då enligt 15 § 3 mom. uppenbarligen, på grund av den vid stadgandets tillkomst år 1910 förebragta motiveringen (jämför ovan), sprit icke får försäljas för att till dryck beredas, kan icke under uttrycken »industriellt, tekniskt eller likartat ändamål» i denna paragraf inbegripas försäljning för dylikt syfte.

Förestående utredning torde giva vid handen, att stadgandet i 1 § 5 mom. brännvinsförsäljningsförfordningen, betraktat med hänsyn till dess historiska uppkomst och till dess sammanhang med andra föreslagna eller i nämnda förordning införda likartade stadganden, icke kan givas den innebörd, som kommerskollegium velat göra gällande.

Ej heller torde man, om det ifrågavarande stadgandet betraktas i och för sig eller med hänsyn till stadgandet i 1 § 1 mom. av brännvinsförsäljningsförfordningen, kunna godtaga kollegii uppfattning. Ty beredning av brännvin genom förskäring eller tillagning kan icke anses vara ett industriellt förfarande i brännvins-

försäljningsförrådningens mening. Vidare kan ej heller *ändamålet* med spritens användning vid dess förvandling till brännvin eller punsch sägas vara industriellt eller tekniskt eller likartat. Med uttrycken industriellt eller tekniskt torde nämligen författningen syfta därpå, att spritens *definitiva användning* skall vara av industriell eller teknisk natur; t. ex. att ingå som ett led i processen vid framställandet av extraktivämnen, att användas som grundämne vid framställning av ättika, eller att tjäna som lösningsmedel av färger och fernissor m. m. Genom brännvinsförsäljningsförrådningen är ju avsett att reglera försäljningen av brännvin — såväl partihandeln som detaljhandeln — för förtäringssändamål. För det brännvin, som icke skall användas för förtäringssändamål, är särskilt undantag gjort i 1 § 5 mom. och 15 § 3 mom. av förrådningen. Det kan icke gärna antagas, att lagstiftarna skulle hava avsett, att med bestämmelserna i nämnda lagrum öppna möjligheter för ett slags partihandel med brännvin, då uttrycklig föreskrift om partihandel redan lämnats i 1 § 1 mom. förrådningen.

Det anförda torde giva vid handen, att kollegii uppfattning, att sprit skulle kunna inköpas av partihandlare med stöd av 1 § 5 mom. brännvinsförsäljningsförrådningen, ur olika synpunkter icke kan vara lagligen grundad.

Vid dylikt förhållande synes det vara uppenbart, att den av kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen uttalade uppfattningen, att en person, som enbart är partihandlare, icke kan inom landet köpa brännvin, står i överensstämmelse med brännvinsförsäljningsförrådningens innebörd. Härav följer, att, om en person, som innehar överlåten utminuteringsrättighet, av en eller annan anledning mister denna rättighet, han därmed också förlorar möjligheten att inom landet inköpa brännvin för beredning av drycker, som äro hänförliga till brännvin. Det förhållande, som enligt kollegii uppfattning skulle komma att inträffa till följd av styrelsernas förslag, inträffar i stället redan på grund av gällande lagstiftning.

Utöver vad sålunda anförts i själva huvudfrågan må ytterligare framhållas följande.

Kollegium har i sitt utlåtande velat göra gällande, att det icke lärer hava varit avsikten med bestämmelserna i brännvinsförsäljningsförrådningen, att detaljhandlaren, samtidigt med detaljhandelsrättigheten, skulle förlora möjligheten att utöva partihandel (med partihandel torde kollegium i detta sammanhang förstå beredande av spirituosa) samt att detta ej heller skulle hava varit nykterhetskommitténs avsikt, och åberopar kollegium till stöd härför några punkter ur nykterhetskommitténs motivering. Att märka är emellertid, att nykterhetskommittén föreslog, att överlåtelse av utminuteringsrättighet för framtiden ej skulle få äga rum och att, som en slags ersättning härför, innehavarna av dylika överlåtna rättigheter skulle få fortsätta som partihandlare. Sakligt sett försvarade kommittén partihandelsinstitutets införelse därmed, att den finare spirituosahandeln fordrade större sakkunskap och varukännedom än som stode bolagen till buds. Det är ju också förklarligt, att kommittén, då den föreslog, att den enskilda spirituosahandeln skulle avskaffas ifråga om försäljning till allmänheten, önskade såsom partihandel bibehålla denna spirituosahandel, vilken ju faktiskt i stor utsträckning tidigare levererat finare spirituosa till bolagen.

Med det sakläge, som skulle komma att inträffa, om all privat spirituosahandel i minut slopades, torde det nu föreliggande sakläget emellertid hava föga att skaffa. Ingenstädes i brännvinsförsäljningsförrådningen är föreskrivet eller ens

antytt, att en rättighetsinnehavare, vare sig bolag eller enskild person, skall, om rättigheten upphör, erhålla ersättning i någon form. Den av kollegium uttalade uppfattningen, att det varit brännvinsförsäljningsförordningens avsikt, att en innehavare av utminuteringsrättighet, som förlorade densamma, skulle beredas ersättning härför genom att fortfarande få inom landet bereda spirituosa, saknar sålunda stöd i gällande lag.

Då styrelserna framlade förslaget till ändrad lydelse av 26 §, hade styrelserna icke någon anledning att ingå på det förhållandet, att en innehavare av en överlåten utminuteringsrättighet förlorade sin rättighet. Det väsentliga i utminuteringsrättigheten, nämligen att inköpa sprit för att bereda brännvin, förlorade han samtidigt med rättigheten; möjligheten att handla med utländskt brännvin hade han kvar, även om styrelsernas förslag genomfördes, om än ock införselrätten fick en viss begränsning.

Styrelsernas förslag innebär alltså den minsta möjliga ändring i brännvinsförsäljningsförordningen för att syftet — förekommande av importträtts missbruk — skall vinnas.

Den av kollegium föreslagna ändringen åter torde icke vara ensamt tillfyllestgörande utan torde böra föranleda, att partihandelsrätten närmare bestämmes genom särskilda lagstadganden. Är det avsett, att koncessionerade partihandlare skola bli något mera än enbart ombud för utländska hus, måste 1 § ändras och bestämmelsen om dem, som partihandelsvis äga inköpa brännvin, vidgas. Dylika ändringar torde emellertid ej vara påkallade av det sakförhållande, som påkallar en ändring av bestämmelserna om införseln av brännvin till riket.»

Departementschefen.

Den i ärendet förebragta utredningen giver otvivelaktigt vid handen, att en ändring av bestämmelserna om införsel av brännvin från utrikes ort i 26 § i brännvinsförsäljningsförordningen är av behovet påkallad till förekommande av missbruk av rätten att till riket införa brännvin. Med hänsyn till vad kommerskollegium anført erfordras emellertid enligt min mening ytterligare utredning om det sätt, varå ändringen må kunna genomföras utan att intressen, som måste tillerkännas berättigande, bli pådräpande. I saknad av dylik utredning, vilken tiden icke medgivit, bör man alltså nu framgå med viss försiktighet och hålla möjligheten öppen för vissa partihandlare att såsom hittills få införa brännvin. I likhet med kommerskollegium anser jag, att den, som visar sig äga rätt till partihandel med brännvin, skall kunna av kontrollstyrelsen erhålla tillstånd till sådan införsel. Jag förutsätter härvid, att dylikt tillstånd icke kommer att lämnas i andra fall, än där ett legitimt affärsbehov föreligger för partihandlaren att inom landet disponera över varan.

Enligt det förslag till förordning om spirituosaaccis, som Kungl. Maj:t framlagt med propositionen nr 238 till innevarande års riksdag, är en oundgänglig förutsättning för accisens likformiga uttagande å all avgiftspliktig förbrukning, att samtliga accispliktiga drycker försäljas genom bolag och spirituosahandlare. Med hänsyn härtill torde det vara

erforderligt att för de partihandlare, som, enligt vad jag ifrågasatt, av kontrollstyrelsen erhålla tillstånd att till riket införa brännvin, uppställa det villkoret, att de icke under den tid, då förordningen om spirituosaaaccis förslagits att gälla, få sälja brännvin till andra än brännvinsförsäljningsbolag och spirituosahandlare. Stadgande härom har jag ansett böra införas som övergångsbestämmelse till den nu ifrågavarande förordningen. Jämväl med hänsyn till grunderna för den föreslagna förordningen om spirituosaaaccis har jag icke ansett mig kunna förorda den av generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen föreslagna bestämmelsen om rätt för innehavare av utskänkningsrättighet att intill utgången av år 1916 till riket införa brännvin.

I övrigt har jag ej något att erinra mot generaltullstyrelsens och kontrollstyrelsens ovan omförmälda förslag.

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst det förslag till förordning om ändrad lydelse av 26 § 1, 3 och 4 mom. och om tillägg till 42 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, vilket i enlighet med ovan angivna grunder upprättats, hemställde departementschefen, att förslaget måtte genom nådig proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition i ärendet av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sven Lidholm.